

חוי דעת

לימודי דעת
LIMUDEI DAAT
ללמוד • לדעת • להתקדם

ההלכה השבועית מבית לימודי דעת | מרכז ללימודי הלכה

עלון 99

בגליון השבוע

הלכות שבת • דיני תפילות שבת קדש

אין ללמוד הלכה למעשה מתוך גליון זה. בכל שאלה יש להועץ במורה הוראה.

הלכות שבת

ברכת מעין שבע

לאחר אמירת "ויכולו" שלאחר תפילת הלחש אומר הש"ץ ברכת "מעין שבע", שהיא ברכה הכוללת בתוכה מעין שבע הברכות שאומרים בתפילת הלחש (שו"ע סי' רס"ח סעיף ח').

וטעם אמירת ברכה זו היא, משום שבזמנם היו בתי הכנסיות בשדה ולפעמים היו כמה בני אדם מאחרים לתפילה, ואם יגמרו הציבור את התפילה מיד לאחר תפילת הלחש כמו בכל יום יישארו אותם בני אדם לבדם בבית הכנסת משום שלא הספיקו לגמור תפילתם, ויש בזה סכנה מפני המזיקים. ולכן תקנו שיאמר הש"ץ ברכת מעין שבע שבתוך כך יגמרו כולם את התפילה. וגם בזמנינו שבתי הכנסיות בעיר ואין חשש סכנת מזיקים לא ביטלו את התקנה, וצריך לומר ברכה זו (מ"ב ס"ק כ').

- והנה כתב הרמ"א (שם) שנוהגים הציבור לומר ברכה זו עם שליח ציבור בלא פתיחה וחתימה, והיינו שמתחילים "מגן אבות" עד "זכר למעשה בראשית". ואין הכוונה עם השליח ציבור ממש, אלא אחר שסיימו הציבור יתחיל הש"ץ מ"מגן אבות" בקול רם (מ"ב ס"ק כ"ב).

ויש קהילות שנוהגים ע"פ הגר"א (הובא בספר מעשה רב אות קט"ז) שאין הציבור אומר

מגן אבות וכו' אלא רק הש"ץ אומר בקול רם.

- אין לדבר בשעת אמירת ויכולו וכו' ובשעה שאומר הש"ץ ברכת מעין שבע (שו"ע שם סעיף י"ב). ובטור הביא בשם ספר חסידים: "מעשה בחסיד אחד שראה לחסיד אחר במותו [פירוש: בחלום] ופניו מוריקות, אמר לו: למה פניך מוריקות? אמר לו: מפני שהייתי מדבר ב"ויכולו" בשעה שהיו הציבור אומרים, וב"מגן אבות" וב"יתגדל" (מ"ב ס"ק כ"ו).

- אין אומרים ברכת מעין שבע אלא במקום הקבוע להתפלל ויש בו ספר תורה (מ"ב שם ס"ק כ"ד). וכתב בלוח א"י להגרי"מ טיקוצ'ניסקי שבירושלים נוהגים לומר במקום הקבוע להתפלל אפילו אין בו ס"ת, ועיין ש"כ (ח"ב פרק ס"ה הערה נ"ח) שכתב בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל שזה דווקא בירושלים שבין החומות שמשום קדושתה נחשבת כבית הכנסת. וע"ע בבן איש חי (ש"ב וירא י) מה שכ' בזה. ובכף החיים (סי' דס"ח ס"ק נ"א) כתב שע"פ סוד יש לומר ברכת מעין שבע בכל אופן ואפילו שלא במקום הקבוע ואין בו ס"ת. (וע"ע בזה בספר אשי ישראל פרק ל"ו הערה צ"ג צ"ה).

פסוקי דזמרה

נוהגים להוסיף מזמורים בפסוקי

דזמרה של שבת כל אחד לפי מנהגו (רמ"א סי' רפ"א סעיף א').

ולענין מקום אמירתם, יש נוהגים לאומרם אחר ברוך שאמר והודו, וכן הוא מנהג אשכנז. ויש נוהגים לאומרם אחר הודו קודם ברוך שאמר, וכן הוא מנהג ספרד (עיין טור סי' רפ"א).

כמו"כ מוסיפים לומר "נשמת" וכו', והיא נקראת בגמרא (פסחים דף ק"ח ע) "ברכת השיר". ומקום אמירתו הוא לאחר "שירת הים" לפני "ישתבח", הטעם בזה מפני שמזכירים בו ענין יציאת מצרים ע"כ סומכים אותו לשירת הים (טור שם).

- מי ששכח לומר את ההוספות הנ"ל שמוסיפים בשבת, אין צריך לחזור ולאומרם לאחר התפילה [ולא כשאר המזמורים שאומרים גם ביום חול שמי שלא אמרם לפני התפילה צריך לאומרם לאחר התפילה] (רמ"א שם ומ"ב ס"ק ב', ועיין שו"ע סי' נ"ב).

- שכח לומר "נשמת וכו' אם נזכר קודם שמר ד' בסוף ברכת "ישתבח" יחזור ויאמר נשמת כסדר (ביאור הלכה סי' רפ"א ד"ה ובכל דבר), ואם כבר אמר ה' י"א שייסיים את הברכה ויאמר אז נשמת, אבל אם כבר ענה ל"ברכו" שוב לא יאמר נשמת (ספר אשר ישראל פרק ל"ו סעיף נ"ח).

- מי שאיחר לבית הכנסת ואם יאמר

הלכות שבת - המשך

את כל המזמורים לא יספיק להגיע לתפילת שמ"ע עם הציבור, צריך לדלג מזמורים כדי שיוכל להתפלל עם הציבור תפילת שמ"ע. וסדר הקדימה של המזמורים היא כך:

א. ברוך שאמר, אשרי, נשמת, וישתבח.

ב. הללו את ה' מן השמים, והללו אל בקדשו.

ג. כל ההללויות.

ד. ויברך דוד וכו' עד "לשם תפארתך".

ה. הודו עד והוא רחום [וממשיך ב"והוא רחום" שקודם אשרי].

ו. שאר פסוקי דזמרה שאומרים ביום חול. [עד כאן סדר העדיפויות גם למאחר לתפילה ביום חול (פרט ל"נשמת")].

ז. למנצח, לדוד בשנותו, ותפילה למשה.

ח. שאר המזמורים שאומרים בשבת (שו"ע סי' נ"ב, ומ"ב שם ס"ק ד' ה').

ודע, שבמ"ב (שם ס"ק א') הביא שיטת אנשי מעשה שנוהגים להתפלל כסדר ולא לדלג כלום אפילו אחרו לבוא לביהכ"ס, והטעם משום שהמדלג מהפך את הצינורות, אולם הביא שם בשם ה"חכם צבי" שכל מה שאמרו שלא לדלג זה דווקא כשמתפלל ביחידות, אבל אם בא לבית הכנסת עדיף שידלג ויתפלל בציבור.

פיוטים בברכת "יוצר אור"

נוהגים להוסיף פיוטים בברכת יוצר אור.

ומי שלא אמר "לא אל אשר שבת" וכו', אם נזכר קודם שאמר ה' בחתימת ברכת יוצר יחזור ויתחיל מ"לא אל אשר שבת" וכו', ואם סיים הברכה שוב לא יאמרנו

בתוך התפילה, אבל צריך לאומרם לאחר התפילה (מ"ב סי' רפ"א ס"ק ג').

ובכל אופן אסור לדלג פיוטים אלו "הכל יודוך" וכו' "ולאל אשר שבת", אפילו באופן שכשיאמרם לא יספיק תפילת שמ"ע עם הציבור (שם).

יקום פורקן

נוהגים לומר "יקום פורקן" וכו' לאחר קריאת התורה בשבת.

ובמ"ב (סי' ק"א ס"ק י"ט) כתב שאין לומר שום יקום פורקן ביחידות [והיינו ב' היקום פורקן שנוהגים לומר]. ואם התפלל עם הציבור ולא הספיק לומר אתם את היקום פורקן יכול לאומרם לאחר תפילת מוסף (ספר אשי ישראל פרק ל"ו

הערה ק"ס בשם הגר"ח קניבסקי שליט"א).

וי"א שאת היקום פורקן הראשון מותר לומר ביחידות (שם).

לומדים הלכה למעשה בשיטה ייחודית בקצרה, בעיון או לסמיכה ברבנות

איך לומדים:

ליזוי ותמיכת רב

מענה רב לשאלות במייל ובטלפון, הכנה וסיוע לבחינות הרבנות

מבחנים

תקבל כלים ועזרים ללימוד, לזיכרון ולהעמקה המביאים לשליטה בחומר לאורך זמן

שיעורים

כל 3 ימים תקבל למייל שיעור הכתוב בשיטה בהירה וממוקדת

הירשם עוד היום לאחד ממסלולי הלימוד שלנו והצטרף לאלפי לומדים בארץ ובעולם המגיעים לרמה גבוהה בידיעת ההלכה

לקבלת העלון ישירות למייל שלך: daat@limd.co.il

03-616-63-40
www.limd.co.il | daat@limd.co.il

חייג ותתחיל ללמוד: